

HAZÁNK S A KÜLFÖLD.

Ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti illusztrált hetilap.

HOLLÓS OSZKAR
2238
GYŰJTEMÉNYÉRE.

50. szám.

Pest, 1870. December 15.

VI. évfolyam.

...tan kézemben, melynek tartalmát képes illusztráció
junk esztétikájára?

— Talán Kehlheim polgármesterévé való kineveztetésed?

— Pfüj öregem, hát szellemed nem képes ennél magasabbra emelkedni?

— Nos hát magyarázd meg a dolgot apjukom.

— Olvasd magad, — mondá az érdemes férfi ünnepélyesen s odanyújtotta nejének a feltört levelet.

— Egek! — kiáltott fel a hölgy egyszerre; — szagos üvegesémet, széket, levegőt!

— Ezen levél — mondá most Daube Schönberg urhoz fordulva, mialatt a két leány Daube asszonysággal foglalkozott, ezen levél azt jelenti, hogy két millió forintot örökölt, s hogy ennek kamatai már mult február óta az enyéim!

— Két milliót! — kiáltott fel minden jelenlevő egyszerre.

— Igen kedves nóm, — jegyzé meg az új örökös; — igen Schönberg ur, igen gyermekeim — két milliót!

S midőn Angelika Natalienak néhány szót fülébe sugva, őt magával vitte a kertbe, utána kiáltott:

— Küldd ide hozzánk Györgyöt, — mire következő szavakkal fordult mosolyogva nejéhez: — hiszed most kedvesem, hogy megtesznek polgármesterré, mely tisztség miatt már fél év óta nem hagysz békén.

— Uraescám, — viszonzá a kövér asszonyság ugyanazon arccal, — hiszed-e, hogy a két tanácsosné őszintén s nagyon fog örülni, kik engem eddig alig tartottak köszönésreméltónak, mint-hogy nem volt minden negyedévben új kalapom, miként nekik. Schönberg ur, a ki festész és barátunk, ő felségeik arcképeit életnagyságban készíté el; a tanácsosnékéi csak tenyérnyi nagyságnak; vajjon mi a miénket nem készíttethetnők-e még életnagyságuknál is nagyobbaknak? Ötven forinttal többet vagy kevesebbet, még nem igen érzem meg!

Schönberg ur, ki ezen jelenetet bölcsészeti szem-

kincsem.

— Már látom, szólott Schönberg ur mosolyogva, — hogy önök nagy házat fognak tartani.

— Százezer forint jövedelemmel lehet is; nincs ön is ezen nézetben?

— Nem venné rossz néven, ha más nézetem volnék?

— Hogyisne! Barátaim nézetére mindig adok valamit!

— Nos, hallja hát. Ha az embernek százezer forint jövedelme van, akár megfordítva viselheti kabátját s a fölé öltheti mellényét anélkül, hogy e miatt megszólának.

— Szomszéd, én önt már azelőtt is bölcsésznek tartottam, de most nagyon is kísértetbe jöttem ezen bölcsészetet próbakőre tenni. Vajjon szabad-e kérdenem, mily nagy azon adósság, mely Schönberg várkastélyát terheli?

— Fájdalom, százötvenezer forint!

— S kell szükséges javításokat is tenni?

— Mintegy ötvenezer árut.

— Szomszéd, vajjon Schönbergre fordítandó fél millió forint gyakorolna-e az ön bölcsészetére oly befolyást, hogy egy napon sajnálkozás nélkül látna Schönberg kisasszonyt Daube Györgynévé válni?

— Oh, már régóta tudja, hogy nézetem szerint a becsületes férfi neve mindig tisztesség az asszonynak.

— Hogy a fiatalok szeretik egymást, azt ön jól tudja, — jegyzé meg Daube asszonyság; — én és férjem ezt már régóta észrevettük, s pedig nagy szomorúságunkra!

— Hanem kegyed azt is tudta bizonyosan, hogy miként gondolkoztam én, — viszonzá Schönberg ur, udvariasan meghajtva magát; azért nem is hitte volna nekem, hogy Györgyöt akár gazdagon, akár szegényen, mindig szívesen fogadtam volna vőmül. De ahogy most állanak a dolgok, talán megvallhatom, miként barátságos ajánlatuk nagyon meghatott, s hogy abba készségesen beleegyezem.

A tervezett boulevard látképe a város felé. (Szövege a múlt számunkban volt.)

Pest szépitési terveiből.

1870.

Kevés város van, melynek természeti fekvése oly szép volna, mint Budapesté, a fejedelminek nevezett Duna két partján, egyik oldalról nagy láthatárt nyújtó síkság, más oldalról a festői alakzatu hegyek fehérló nyaralóikkal, sötétzöld erdőfodraikkal; s a legszebb alaku hegyek egyike: az ősz Gellért bent a városban; a magas fekvésü Budavár lépcsőzetesen beépítve, s mind ehez ama sajtáságos elevenség, melyet a folyam száz meg száz, különféle járműve nyújt a szemlélőnek.

De a természeti szépségekhez kevésel járultak az emberek. Pest egy nagy része girbe-gurba utcákból áll, melyek egy városnak mindig sötét redőjü ábrázatot nyujtanak. Alig van egy-egy tere, s nincsenek sétányai, faültetvényei.

A jelenlegi kormánynak egyik kedvencterve Pest szépitése, az építkezések rendszeresítése, s mint kereskedelmi városban a helybeli közlekedések rövidítése s egyenes vonalokra terjesztése.

Tudjuk, hogy e célokra s a Duna szabályozására közelébb 24 millió frtnyi kölcsön fölvételét szavazta meg a törvényhozás, és ezek után megalkult a közmunkák tanácsa, mely az építéseket ellenőrzi, az építészeti vonalokat megállapítja, s a főváros csinosbitására terveket készít.

A tervek közt első helyet foglalnak el a fő közlekedési vonalok, melyeknek célja a forgalmi pontokat összekötni, például az indóházat a várossal és Dunával, összekötni továbbá az egyes város-

részeket egymással, s összekötni a központot a város környékével.

Az országút, váciút s a mészáros utca oly meglevő vonal, mely az indóházától a Dunáig tart, félkör alakjában; egy másik öv-utat pedig a város belső részeibe terveznek.

Mi most a boulevard tervről akarunk szólani, s arról közlünk mai s következő számunkban képeket.

E terv egy széles útvonalat létesít a Dunától egész a városligetig, mely Pestnek egyetlen kirándulási helye, s hova most a szűk királyutcán csak számtalan kellemetlenség közt lehet jutni. Azt mondják, hogy ez a miniszterelnök legkedvencebb terve, mert azt hiszi, hogy nemesak a fővárosi lakosságnak tesz jó szolgálatot, hanem Pestnek egyszerre nagyvárosi jelleget nyújt általa. A terv elég merész, mert a legszűkebb utcájú Terézvárost szeli keresztül, hol minden lépten-nyomon házakat kell lerombolni, kisajátítani, s helyettük újakat, még pedig díszeseket építeni.

A lánchídtól jövet, a fürdő utca torkolatából egyenes vonal visz a váci-útra, érintve a József-és Erzsébet-téereket. E vonal tovább folytatása lesz a boulevard, melyet a közmunkatanács sugárútnak nevez, s melynek tervét Reitter Ferenc mérnök készítette, ugyanaz, ki a Duna-csatorna terével is oly nagy figyelmet gerjesztett, de a miből nem lett semmi.

A szép boulevardot a Terézváros nyeri, s a városfelőli torkolata a váci utból nyílik ott, hol most a könyök utca áll, s innen fut (a váciút tulsó oldalán szemközt álló Marokkó utca irányában) a városliget felé, melybe az állatkert mellett ér, épen ott, hol most az ártézi kutat furják.

Első oldalon levő képünk a boulevard váci-útból kimenő torkolatát mutatja, az oda tervezett opera-színházzal bal sarkán, melynek létesítése azonban még messzebb van, mint a boulevardé. Tehát ez csak még a jövő képe, papírra rajzolva.

A körmunkák tanácsa által előterjesztett hivatalos leírás, s a költségek megállapítása így szól:

A váciúttól a városligetig nyitandó fősugarút kezdődik a könyök utcának csaknem szemben a Marokkaner utcával a váci utra szolgáló torkola-

köralakú tér által, három önálló utrésze osztatik. — A legkülső utrészt a körtér és városliget között egy és két emeletes 6—8 öl magas házakkal, melyek előtt öt öl széles előkertek alacsony vasrácozattal maradnak, építendő ki; szélessége ezen utrésznek 24 öl.

A járdák négyszögü gránitlapokból, vizálló mészbe fektetve, szegélykövekkel vannak tervezve. A házmellékutak macadam rendszer szerint 9"-nyi alapkővezettel, ujlaki mészkőből, szobbi vagy bogdányi trachytból vagy tört kovarekőből:—4 köbhüvelknyi darabokban készitendő és behengerezendő.

A hét öl széles főkocsiút a most érintett mellékutal egyenlő alapzatot kap, 9" magasra alapkővekből, melyek 3" vastag kavicsolás által fedet-

A tervezett operaház a boulevard váci uti sarkán.

tán s egyenes irányban a kiszélesített könyök- és kömives utcán végig haladva, a kakas- és szegfü utca közti telkeken át huzódik, kivülebb a kétszív-, fő vámvonal és hajcsár utcákat s azok közt fekvő telkeket, s végre az aradi utca legkülső részét áthasítva, egyenesen a városligetben tervezett ártézi kutra nyílik.

A sugárút belső, azaz a váciút-tól a kereszt térig terjedő része három és négyemeletes házakkal lesz beépítendő; szélessége 18 öltre van fölvéve, melyből 2—2 öl a magosbitott járdára, 3—3 öl a házmellék utra $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$ öl fasorra és hét öl a közép kocsiutra esik.

A fősugarút hossza 1230 öl, mely a jelenlegi vas utcánál (jövöbeni nagy körutjánál) tervezett nyolc szögletü, s a fővámval utcánál tervezett

nek. Az ekkép előállított és kellően behengerezett alapra 7 hüvely mauthauseni gránitkövezet rakatik, melynek hézagai vizálló mészszel öntetnek ki.

A terv további részleteit fölösleges volna előadnunk; ennyi is körülbelül fogalmat fog adni a nagyszerü kivitel részleteiről. Látjuk, hogy a legújabb építészeti rendszer foganatosittatik és radikális tervvel van dolgunk.

A csatornarendszert illetőleg megjegyzendő, hogy egyelőre két párhuzamos csatorna van az egész fősugarút alatt végig tervezve, melyeknek esése a létesitendő főkörut csatornája felé irányul. A két csatorna tisztítási vagy javítási esetekre való tekintettel egymásközt öt helyen köttetik össze.

A gázvilágítás két vezetéssel lesz ellátva, melyek

a mint már előbb említők, a járdák alatt vannak tervezve, 3—4 és 6" vastag csövekkel.

A lámpa-oszlopok fölváltva a járda szegélykövén s a főkocsit mellett állanak, s öntött vas kerékhárítókkal láttatnak el.

A faültvényekre nézve a terv szerint acer, plátán, ailanthusz és vadgesztenye hozatik javaslatba és pedig egymással helyesen váltakozva. Egyébiránt a 10—12 éves fák törzsmagassága 15—18 lábnyinak kívántatik 2½—3" vastagsággal. A fabeültetésre kiásott gödör iszappal és lápfölddel töltendő be, az ágy mélysége 6' legyen.

Könnyen megérthető, hogy ez út és részben házszabályozás tetemes kisajátításokat, lerontásokat igényel. A terv szerint néhány egészen új utca képeztetnék; más régibb elenyésznek. Az aradi utca és tájéka válnék e tekintetben a legérdekesebb és drágább helylyé. Milliókat fog elnyelni és talán produkálni e ronda tájék.

A mi az építés végrehajtásánál követendő eljárást, illetőleg a munkák sorrendét illeti, erre következő javaslatot tesznek: Az építkezési terület megszerzése után, a földtalaj feltöltése és kiegyen-

litése, a csatornázás és vízvezeték, valamint a gáz berendezése; ezt követőleg az utak macadamirozása és a fák ültetése; és végül a járdák és a fő-kocsit kövezése hajtandó végre.

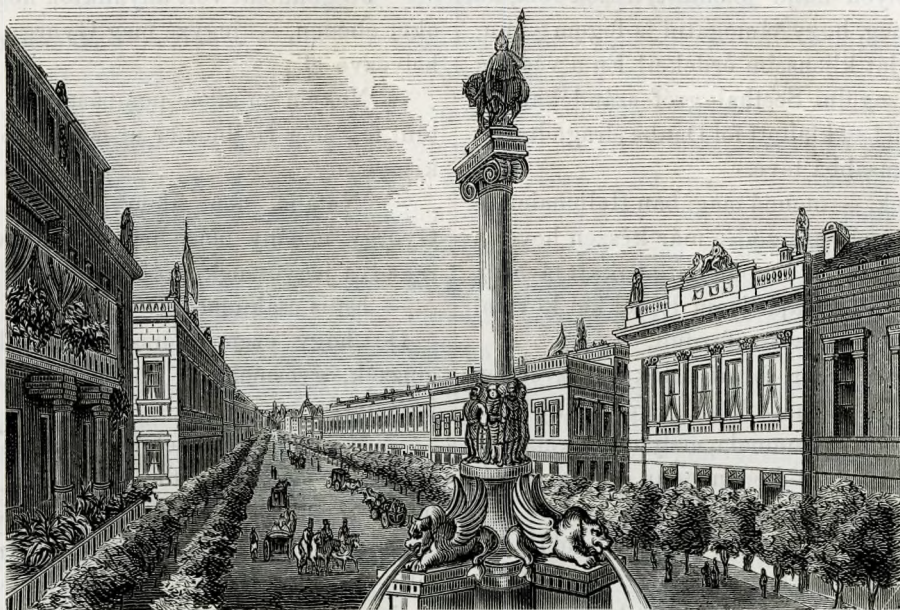
A mint a mellékelt költségvetésből kitűnik, a fő-sugarút műszerű kiépítésére megkívántató költségek összesen tesznek 1.038,712 forint 81 krt.

A kiszélesítésre közvetlenül szükséges telkek és házak megszerzési költsége 2.297,197 frt.

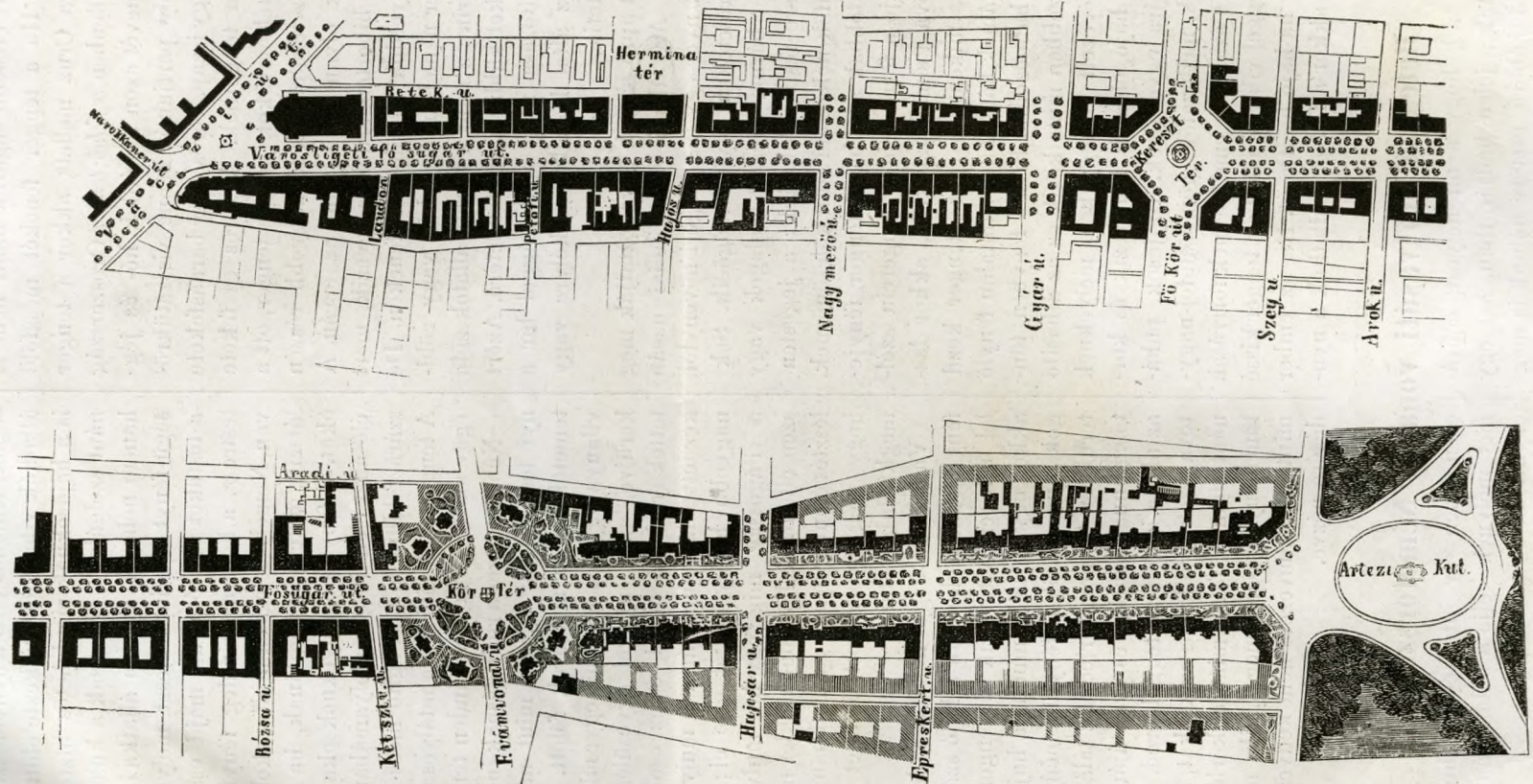
Összes megkívántató költség: 3.335,909 forint 81 krt.

Miután pedig arra, hogy e fősugarút létesíthessék, a kisajátításnak törvény szerint nemcsak magához az úthoz szükségeselt részletekre, hanem az általa érintett egész területre, sőt néha a hátulsó területekre is kell terjednie, mely területek azonban ismét el lesznek adhatók, ezek megszerzési költsége 4.863,812 frt.

Tehát az egész vállalat létesítésére összesen megkívántató költség tesz 8.199,721 frt 85 krt, melyből a végrehajtás folytán, 4.863,812 frtnyi összeg, kamatjaival együtt ismét megtéríttetik.

A boulevard látképe a városliget felé. (Szövege mult számunkban.)

A tervezett pesti boulevard alaprajza.